

Saint Irenaeus Joint Orthodox-Catholic Working Group - Groupe de travail orthodoxe-catholique Saint-Irénée
Gemeinsamer orthodox-katholischer Arbeitskreis Sankt Irenäus
Спільна православно-католицька робоча група Святого Іринєя

Orthodox Co-secretary:

Prof. Dr. Assaad Elias **Kattan**
CRS / Chair for Orthodox Theology
Hammer Str. 95, 48153 Münster
Germany / Deutschland
Phone: +49-251-8326104
Telefax: +49-251-8326111
E-mail: kattan@uni-muenster.de

Catholic Co-secretary:

Dr. Johannes **Oeldemann**
Johann-Adam-Möhler-Institut f. Ökumenik
Leostr. 19 a, 33098 Paderborn
Germany / Deutschland
Phone: +49-5251-8729804
Telefax: +49-5251-280210
E-Mail: J.Oeldemann@moehlerinstitut.de

Комюніке - Клуз-Напока 2022

Спільна православно-католицька робоча група імені святого Іринєя зібралася на свою вісімнадцяту щорічну зустріч з 12 по 16 жовтня 2022 року на православному богословському факультеті університету «Бабеш-Боляй» в Клуз-Напоці. Зустріч 2022 року пройшла під головуванням православного співголови, митрополита Німеччини, Центральної та Північної Європи Серафима (Йоанте) (Румунська Православна Церква), і католицького співголови, єпископа Магдебурзького Герхарда Файге.

На першому засіданні Робочу групу привітали архієпископ Андрій Андрейкуц, митрополит Клузський, Марамуреський і Салазький, вікарний єпископ Бенедикт Бістріцанул та декан православного богословського факультету архімандрит Теофіл Тіа. Після привітань двох співголів, співсекретарі представили роботу Групи присутнім викладачам і студентам богословського факультету.

На своєму першому пленарному засіданні Група вітала двох нових членів: сестру Сьюзен Вуд з Торонто, Канада, і Андреа Рідл з Дрездена, Німеччина, обидві римо-католики. Пресвітер Іоан Василь Леб з Православного богословського факультету в Клузі був присутній в якості запрошеного доповідача. Також в якості спостерігачів були присутні три докторанти з того ж богословського факультету.

Програма вісімнадцятої щорічної зустрічі була присвячена темі «Розколи в історії Церкви: Історичний аналіз та наслідки для методології сучасного екуменічного діалогу». Дискусії були зосереджені на історичних, доктринальних та пастирських факторах. Чотири доповіді були присвячені конкретним прикладам розколів у ранній Церкві та ранньому середньовіччі. Окрема сесія була присвячена нинішній війні в Україні, яка піднімає важливі еклезіологічні питання. Заключна лекція була присвячена герменевтичним та методологічним викликам для екуменічного діалогу. Кожна доповідь супроводжувалася однією-двома офіційними відповідями та загальними дискусіями.

Рефлексії цього річної зустрічі були підсумовані учасниками у наступних тезах:

(1) Церква має незмінний духовний вимір і мирський – структурно мінливий вимір. Обидва ці виміри належать одне одному, але їх необхідно відрізнити одне від одного, навіть якщо це часто буває важко. Церква усвідомлює Божу любов до людства і знає, що Його воля до спасіння охоплює всіх людей. Вона перебуває на службі Христового викупного діла і не повинна перешкоджати доступу людей до Царства Божого через свої мирські структури, але повинна працювати над тим, щоб якомога більше людей досягли спасіння через її місію.

(2) Донатистська полеміка (з 311 р.) дозволила Августину відрізнити схизму від ересі – відмінність, яку Кипріан не визначав чітко: Августин розумів схизму як розрив сопричастя, а ересь розглядав як зраду істинної віри.

(3) Полеміка з донатистами дала Августина можливість захистити цінність хрещення, яке здійснюють розкольники. Він стверджував, що будь-яке хрещення, прийняте в ім'я Трійці, залишається хрещенням Христа, навіть через негідних служителів. Таким чином, Августин виправдовував римську практику, яка дозволила пізнішій латинській традиції розрізняти дійсність і недійсність таїнств. Православна Церква, слідуючи вченню Василя Великого, має подібну традицію, хоча і не використовує ті самі категорії.

(4) Однак позиція Кипріяна, згідно з якою хрещення єретиків вважалося «недійсним», продовжувала відстоюватися в деяких регіонах Римської імперії і лежить в основі сучасної практики невизнання хрещення в деяких Церквах, що призводить до постійного розділення.

(5) У так званій Акакіанській схизмі (484-519 рр.), яка стосувалася рецепції Халкідонського Собору (451 р.), поєдналися богословські, ієрархічні та політичні суперечки. Учасники розколу не доклали достатніх зусиль, щоб зрозуміти догматичні позиції протилежної сторони та їхні аргументи, через що не могло відбутися жодної предметної дискусії. Взаємні звинувачення догматичного і канонічного характеру призвели до розриву спілкування шляхом виключення один одного з диптихів.

(6) Хоча вирішення Акакіанської схизми відновило спілкування між Римським і Константинопольським Патріархатами, воно не призвело до відновлення повного сопричастя з Александрійським, Антіохійським і Єрусалимським Патріархатами. Протягом усього конфлікту з Константинополем Римська Церква переймалася насамперед своїми претензіями на першість, не беручи до уваги конкретну ситуацію і богословські традиції східних патріархатів.

(7) До двох фундаментальних сфер церковних конфліктів докостянтинівського періоду – догматики та ієрархії – з четвертого століття додається третя: питання про роль імператора в церковних процесах. Проблеми, пов'язані з донатизмом, є одним з перших прикладів безпосереднього втручання імператорської влади в християнські суперечки. У наступні століття імператори все більше втручалися в церковні справи, включаючи, наприклад, скликання соборів, забезпечення виконання їхніх постанов, а також поставлення і зміщення єпископів.

(8) У будь-якій розкольницькій групі, ймовірно, є не тільки негативні, але й деякі позитивні елементи. Розколи можуть зберігати цінні істини та акценти. Ідеальним рішенням є використання добра і спрямування енергії даного руху в дусі Євангелія. Переконливим прикладом такого підходу є те, як Василій Великий і Макарій (Макарій-Симеон, псевдо-Макарій) реагували на євстафійський і мессаліанський чернечі рухи відповідно. Замість того, щоб реагувати лише негативно, вони виправляли помилки цих радикальних аскетів конструктивно і з пастирською чутливістю. Інакше кажучи, виклик розколу вимагає як суворості, так і милосердя.

(9) Розколи розвиваються через етапи, які нелегко розпізнати. У нашому прагненні до єдності існує потреба в якомога об'єктивнішому історичному аналізі та диференціації відповідних причин і глибших підстав для відчуження, конфліктів, розділення та закріплення в розколі.

(10) Не може бути примиреного майбутнього наших Церков без зміни нашої оптики. Єдність вимагає здатності розпізнавати законні прояви віри в незнайомих формах, виражені незнайомою мовою і через незнайомі практики. Цієї зміни можна досягти, серед іншого, через спільне написання історії наших Церков, не лише вказуючи на поділи та розколи, але й висвітлюючи упередження та виводячи на перший план точки зближення та історії зустрічей.

(11) До розкольницького «іншого» найкраще підходити з довірою, а не з підозрою. Це означає, що замість того, щоб спочатку засуджувати і виключати, ми повинні почати з припущення про добрі наміри і глибинну гармонію, навіть якщо необхідні певна корекція або дистанціювання.

(12) Розколи мають відношення до різних аспектів церковної традиції. Тому важливо розрізняти незмінні основи віри (Передання) і місцеві та культурні аспекти (традиції), які не обов'язково є взаємовиключними. Розмежування часто спочатку стосується другорядних аспектів, які згодом перебільшуються і виправдовуються догматично.

(13) Природа і визначення розколу потребують подальшого формулювання і роздумів. Це включає, між іншим, питання про те, як описувати розкол, зовнішні форми розколу (наприклад, розрив спілкування, створення конкуруючих ієрархій тощо), а також вплив попередніх розбіжностей і позацерковних чинників. Останні дослідження пропонують нам поглибити аналіз розколів в історичному аспекті. Хоча розколи можуть бути викликані недогматичними причинами, вони завжди виправдовувалися богословськими позиціями. Ці обґрунтування мають тенденцію до догматизації суперечок, в яких часто приховані культурні, соціально-політичні та психологічні чинники. У зв'язку з цим було б корисно сформулювати типологію розколів.

(14) Роздуми над екуменічними діалогами показали, що поки що не існує узгодженої моделі церковної єдності. Православно-католицький діалог зосередився на подоланні розбіжностей у доктрині. Однак необхідно приділяти більше уваги питанням ідентичності, які формуються, насамперед, формами побожності, культурою та мовою, оскільки вони є потужним чинником самоусвідомлення відповідних Церков. Тому цілі церковної єдності потребують уточнення.

(15) Хоча православно-католицький діалог не був достатньо сприйнятий нашими Церквами, він мав важливі наслідки для їхнього життя. Прикладами цього є надання католицьких храмів місцевим православним громадам у діаспорі, спільні рішення православних і католицьких єпископів про створення місцевих органів діалогу, нові правила про взаємне визнання хрещення і про змішані шлюби, зміни в католицькому канонічному праві, а також готовність Папи Франциска поглиблювати діалог з Православною Церквою.

(16) У нашому діалозі необхідно проводити різницю між догматичними чинниками, богословськими але недогматичними, та небогословськими чинниками. Наприклад, відношення до нації не є догматичним питанням, але прояснення цього питання вимагає богословської рефлексії.

(17) Одними доктринальними діалогами єдності не досягти. Бути в сопричасті також означає бути спроможними приймати спільні рішення щодо вираження нашої віри та свідчення Євангелія в сучасних суспільствах. Варто також пам'ятати, що догматика невіддільна від духовного життя. Догматика без духовного життя – це ідеологія. Духовне життя без догми – це пієтизм. І догматика, і духовне життя є формами посередництва і життя Євангелієм. Тільки тоді, коли екуменічні дискусії ґрунтуватимуться на житті у Христі, прагнення до єдності буде реалізоване.

Спільна православно-католицька робоча група імені святого Іринія складається з 26 богословів, 13 православних і 13 католиків, з ряду європейських країн, Близького Сходу та Америки. Вона була створена в 2004 році в Падерборні (Німеччина) і з того часу зустрічалася в Афінах (Греція), Шеветоні (Бельгія), Белграді (Сербія), Відні (Австрія), Києві (Україна), Магдебурзі (Німеччина), Санкт-Петербурзі (Росія), Бозе (Італія), Салоніках (Греція), Рабаті (Мальта), на о. Халкі біля Стамбула (Туреччина), у Тезе (Франція), Караймані (Румунія), Граці (Австрія), Требін'є (Боснія і Герцеговина), Римі (Італія) та Клуж-Напоці (Румунія). У Клуж-Напоці було вирішено провести наступну зустріч Св.-Іринейської групи в червні 2023 року в Лівані.

